

de Europese instellingen (incl. Europese ambtenaren en hun werk). Het zou wel eens kunnen zijn dat de anonimiteit, het gebrek aan personificatie van deze instellingen (dit geldt trouwens voor alle overheidsinstellingen) een ernstige handicap vormen voor de voorlichting. Wij achten het dus niet uitgesloten om het met een boutade te zeggen - dat Europa een getransponeerde Franse «Marianne» of een Amerikaanse «Uncle Sam» best kunnen gebruiken.

Een beeld, een symbool, waarin wij onszelf kunnen projecteren, waarin de ontvanger een stuk beeld van zichzelf terugvindt, eventueel zelfs een aantal aspiraties. Als communicator zouden wij dus willen weten hoe de ontvangers zich situeren tegenover het over te brengen idee en hoe het idee gesitueerd is t.o.v. hen.

Zo is het helemaal niet uitgesloten dat negatief werkende symbolen ontstaan zijn rond de Europese instellingen. Onderzoeksmatig beschouwd zie ik hier dus de wenselijkheid een beroep te doen op vrije associatietests, gestructureerde associatietests e.d.

Indien wij de notie «onbekendheid» zouden expliciteren als «anonimiteit, gebrek aan een duidelijk, eventueel geper-sonificeerd beeld», dan zouden wij deze paragraaf kunnen samenvatten met een cliché: «onbekend is onbemind».

4. Een laatste bedenking: wanneer wij de communicator bekijken als de werkelijk herkenbare, in de boodschap optredende communicator, dan volstaat het hier te verwijzen naar punt 6 uit ons operationeel model. En voor de ingewijden betekent dit: rekening houden met de resultaten van de research zoals die werd uitgevoerd door Kelman, McGuire, Anderson-Clevenger e.a. Onderzoekresultaten die het belang van factoren als geloofwaardigheid, deskundigheid, attractiviteit en macht onderstrepen. Wij verwijzen hiervoor naar de gespecialiseerde literatuur.

Wellicht heeft U, samen met ons overigens, een beetje het gevoel dat de opinie- en attitudevorming tegenover de Europese gedachte hier op een latente wijze wordt vergeleken met de opinie- en attitudevorming tegenover een stuk zeep of een stuk partijdoctrine. Maar U weet gelukkig dat wij hiervoor een (niet onaardig) excuus hebben, nl. dat sinds 1940 de persuasieve communicatie in het algemeen

bijna het exclusieve jacht- en ook onderzoeksterrein is geweest van politieke en commerciële instanties (die daarbij overigens bepaalde technieken gebruikt hebben die ernstige ethische vragen oproepen). Waarom zouden deze onderzoeksresultaten en, mits inachtneming van bepaalde ethische normen, ook sommige technieken niet mogen ten dienste gesteld worden van maatschappelijk nuttig geachte doelen als b.v. het sociaal-cultureel vormingswerk, de verspreiding van de Europese gedachte enz.?

Tenslotte willen wij graag toegeven dat wij niet afgeweken zijn van een door de sociaal-wetenschappelijk gevormde academicus vaak gevolgde traditie: wij hebben meer vragen gesteld dan antwoorden gegeven. Ook hiervoor mag dan weer een

- in onze ogen - niet onaardig excuus gelden, nl. dat van de leek inzake Europese beleidsproblemen en ook dat van de academicus die, bedacht zijnde op imago-vorming rond zijn eigen persoon, een beeld wenst te voorkomen waarin substantieven als «naïviteit», «getheoretiseer», en «gebrek aan realiteitszin» centraal staan.

G. FAUCONNIER

BIBLIOGRAFIE

1. WARNERYD-NOWAK: *Mass Communication and Advertising*, STB, Stockholm, 1967.
2. X.,: *Overtuigen*, Wolters-Noordhoff, Groningen, 1972.
3. G. CRONCKHITE: *Persuasion*, Indianapolis, New York, 1969.
4. G. FAUCONNIER: *Masscommunicatie, een terreinverkenning*, Tjeenk Willink, Groningen, 1973.

televisie en radio

Zelden is de zomer in Nederlands omroep-land zo vol geharrewar en emoties geweest als de afgelopen maanden.

Bijna gelijktijdig met het verdwijnen van «De Tijd» (waarover elders in dit bulletin) promoveerde de TROS (Televisie Radio Omroep Stichting) als eerste omroep van buiten het zuilensysteem naar de ere-divisie (A-status, 400.000 leden) en mag daar van minister Van Doorn blijven mits zij zich aan het gestelde in de omroepwet houdt. Daarnaast werd per 1 september Radio Veronica het eeuwige zwijgen opgelegd. Samen hebben deze gebeurtenissen tot verschillende reacties geleid bij de professionele omroepbeoordelaars, waarvan sommigen cynisch spraken van een failliet van de bijna tien jaar oude omroepwet en het -bestel.

Minister Van Doorn heeft dus eindelijk de al lang geleden ingediende aanvraag van de TROS - de legale nazaat van de REM, de illegale televisie-organisatie die vanaf een continentaal plat in de Noord-

zee de Nederlandse kijkers verstrooide met reclameboodschappen en schaterstrips - om met ingang van 1 oktober 1974 de status van A-omroep te verkrijgen gehonoreerd. Het totaal aantal zendingen op Nederland I en II zal daarom zodanig worden vergroot dat de voor de zendtijdverruiming van de TROS benodigde uren niet van de andere zendgemachtigden zullen worden afgehaald. Bij de radio zal de NOS (het gezamenlijk programma) waarschijnlijk wel een veer moeten laten.

Die erkenning gebeurde evenwel op het nippertje. Want de TROS heeft in de ministeriële beschikking de aanzegging gekregen haar zendtijd te gebruiken voor een volledig programma in de zin van de wet. D.w.z. dat zij een programma moet brengen waarbinnen informatie (omtrent de maatschappelijke, economische en staatkundige actualiteit) en cultuur (in de zin van kunstzinnig) een juist evenwicht vormen met educatie (scholing en oplei-

AMPEX S.A.

MAGNETIC MEMORIES

COMPUTER - INSTRUMENTATION

AUDIO - VIDEO - TAPE

RUE DE L'INDUSTRIE

1400 NIVELLES

TEL. 067/249 21

ding) en verstrooiing (amusement). Vol-
doet zij daar niet aan, dan kan de minis-
ter de TROS achtereenvolgens berispen,
voor 'n bepaalde tijd haar uitzendingen
verbieden en in het ergste geval haar vol-
ledige zendtijd ontnemen.

Deze (aarzelende en dreigende) beslissing
van minister Van Doorn werd ingegeven
door zijn op NOS-onderzoek gebaseerde
vrees dat de TROS bijna niet aan infor-
matieve en culturele programmering doet.
De TROS laat dat liever aan de «oude»
omroepen over en reserveert voor zichzelf
te voorzien in de behoefte aan brood en
spelen. Misschien is haar bliksemsnelle
groei (aspirant-omroep in 1966, C-omroep
in 1967, B-omroep in 1969) ook juist me-
de daaraan te danken. Die groei was bo-
vendien dermate sensationeel, dat de oude
omroepen, die volgens hun statuten wél
politiek stelling moeten nemen, meenden
mee te moeten gaan in de vrijblijvendheid
en ook meer «quizes», luchtige zomer- en
winteravonden, lichte series etc. gingen
programmeren. Zij werden daar overigens
mee toe gedwongen door de omroepwet,
die zeer veel nadruk legt op het getal-cri-
terium, zoals dat tot uiting komt in het
aantal mensen, dat zich op een bepaalde
omroepgids wil abonneren. Nu duidelijk
is dat in de beschikking van de minister
van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk
Werk dat criterium niet het belangrijkste
is voor toewijzing en omvang van zend-
tijd, lijkt Harry Van Doorn wel de ridder
Joris die die gevaarlijke ontwikkeling wil
stoppen. Dat is in het belang van het om-
roepbestel, dat om zijn opzet internationaal
als vrijwel ideaal wordt gezien, en van het
publiek.

Intussen heeft de TROS beroep aangete-
kend tegen de wijze waarop haar de A-
status is gegeven. Het blijft zeer de moei-
te waard ook in dit bulletin die manoeuvres
te volgen.

Ook nog deze zomer nam op 31 augustus
Radio Veronica na veertien jaar hippe
dienst op de 192 meter en 538 meter mid-
dengolfband afscheid van het luisterpu-
blik. Op 1 september trad namelijk de
gewijzigde Telefoon en Telegraafwet in
werking die omroepuitzendingen buiten het
nationaal grondgebied, vanaf schepen en
vliegtuigen verbiedt. De wet maakt mede-
werking aan uitzendingen maar ook ver-
voer van personen van en naar het schip
of het vliegtuig strafbaar. De wet is een
gevolg van het Verdrag van Straatsburg
van 22 januari 1965, met de goedkeuring
waarvan de Kamer eind juni vorig jaar
instemde.

Jarenlang zijn fraaie volzinnen gemaakt

om het optreden tegen de zendschepen - waar af en toe een echte zeeroversmentaliteit heerste - voor de Nederlandse kusten keer op keer uit te stellen. Nederlanders, heette het dan, waren toch zonen van Michiel de Ruyter en hebben eeuwen gevochten voor een vrije zee. Bovendien, een snuffe handelsgeest is in Nederland nooit weg. Een grote rol speelde natuurlijk ook de populariteit van de zender. En zeker niet te vergeten is het feit dat in Nederland diegenen, die niet zo erg tevreden zijn met het bestaande omroepbestel, graag alles steunen wat met dit systeem in strijd is. De reden dat er uiteindelijk toch een einde gemaakt is aan het bestaan van Veronica, Radio Noordzee en Amigo ligt in het geloof dat minister Van Doorn heeft in de formule van Hilversum 3, even lawaaijerig en dezelfde toffe-jongens-stijl als bij Veronica! Veronica dus weg!

Er is hard gevochten om door te kunnen gaan. Duizenden, vooral jongeren, zijn in beweging gekomen om het einde tegen te houden. Er kwamen demonstraties zoals we die ook kennen voor hoger inkomen of

tegen onmenselijke oorlogen. Maar de slogan «Veronica blijft, als U dat wil» heeft niet mogen baten.

Tienduizenden mensen, jongeren zeker, maar ook velen die de dertig allang gepasseerd zijn, hebben verdriet bij dat verdwijnen. Maar even trots zullen zij ook wijzen op wat het piratendom tot stand bracht: de popmuziek werd in Nederland een begrip en er kwam veel beweging in het Hilversumse radioleven dat reageerde met Hilversum 3, nachtuitzendingen en legale etherreclame. Het moge de treurden een troost zijn dat er ook binnen het omroepbestel ruimte blijft voor iets gelijkaardigs als de Veronica-formule. Inmiddels blijft de «Veronica Omroep Organisatie» ijveren voor een zendmachtiging als aspirant-omroep.

Dat chaotisch gescharrel van de laatste maanden doet velen in Nederland opnieuw de uitwerking van het verenigingsprincipe in de ether en de aanpassing, de aanvulling of wijziging van de bijna tien jaar oude omroepwet aan de orde stellen.

Dat overdenken kan best een aardige con-

frontatie worden, die aanvankelijk wel enige verwarring zal scheppen (er is al eerder een kabinet over de omroepkwestie gestruikeld), maar goed werk moet uiteindelijk leiden tot het schrappen van de onduidelijkheden in de omroepwet en de schoonheidsfoutjes in het omroepsysteem. Uit het oogpunt van culturele en politieke democratie is dat bijzonder nuttig. Het Nederlandse omroepsysteem van onafhankelijke verenigingen is immers als geen ander gericht op het instandhouden van de pluriformiteit in radio en televisie. Een belangrijk goed. Dat moge, vooral voor diegenen die dat bij ons helaas niet (willen) inzien, ook blijken uit het feit dat op dit moment in verschillende landen met een hele of halve staatsomroep ernstig gedacht wordt aan wijziging van het vigerende bestel in de richting van het Nederlandse omroepsysteem. In eigen land zijn het vooral de Liberalen, die de BRT willen omlijsten met een aantal min of meer autonome omroeporganisaties.

H. VAN PELT

„maaswater radioactief,, of de twijfelachtige geschiedenis van een krantebericht

Onderstaand artikel heeft allerm minst de bedoeling zich te meten met de inhoud van de bladzijden vóór en na.

Het is enkel het verhaal, chronologisch aan elkaar geniet, van een praktijkervaring als public relations-officer, met betrekking tot de vrij eigenaardige ontstaansgeschiedenis van een krantebericht. Dat generalisatie van dergelijke ervaring allerm minst een correcte reflectie is, neemt niet weg dat het niet bij deze éne ervaring bleef. Volgend verhaal is wel het meest merkwaardige.

Maandagavond 13 november 1972, omstreeks 17.30 uur, krijg ik een telefoon van een journalist van het dagblad «de Limburger» (Ned. Limburg), met de vraag of ik het bericht kan bevestigen

dat een team van de Leuvense universiteit geconstateerd heeft dat de Maas radioactief bevuild is. Daar ik van een dergelijke constatactie geen enkel bericht ontving, vraag ik de journalist om een half uurtje geduld, teneinde dit te verifiëren. Verdere uitleg kan de man niet geven, tenzij het feit dat de bevuilding zou veroorzaakt worden door de kerncentrales te Tihange en Chooz. Op de vraag waar hij dit bericht vandaan had, kwam als antwoord: uit een concurrerend Ned. Limburgs dagblad.

Een eerste rondvraag bij de terzake bevoegde professoren en researchmensen levert niets op. Niemand heeft ooit van een dergelijk onderzoek gehoord. Zelfs niet de personen van het kerncentrum

te Mol. De vage informatie omtrent het 'Leuvense team' doet mij besluiten om meer inlichtingen in te winnen bij de schrijver van het artikel. Dus telefoneer ik naar de krant die het bericht gepubliceerd heeft. Na een beetje heen en weer gepraat met de redactie kan ik uiteindelijk achterhalen dat de steller van het artikel thuis zou te bereiken zijn. Hetgeen ik prompt probeer. Daar krijg ik van deze journalist de bevestiging van zijn artikel. Tot daar bleek alles nog volkomen in orde. Wanneer ik echter de vraag stel, waar hij zijn informatie haalde, kwam het — voor mij althans — onthutsende antwoord: «Oh, dat vond ik op pagina 135 van het 'Zwart Milieu Boek', een uitgave van leraren natuurkunde die een rapport samenstelden over de milieuvuiling!». De journalist had dus de daarin voorkomende tekst zonder meer overgenomen zonder zich de vraag te stellen of dit «team van de Leuvense Universiteit» professoren, assistenten, studenten of leden van de hobbyclub waren! Bovendien verwekte zijn artikel de indruk alsof die vaststelling pas gebeurd was en die informatie uit eerste hand kwam. Het rapport in kwestie was echter al verschillende maanden oud.

Nauwelijks 2 dagen later publiceerde de Nieuwe Rotterdamse Courant (NRC Handelsblad) op de eerste pagina, bovenaan links, hetzelfde bericht onder de titel